

нок та задоволення релігійних потреб. Однак стаття 73 КЗпП України, по перше, містить зобов'язання з відпрацюванням за ці дні, а по-друге, працівнику необхідно документально довести, що він належить до іншої конфесії віросповідання за окремим поданням релігійних громад. Вказана правова норма також не узгоджується із статтею 25 КЗпП України, яка містить заборону вимагати при укладенні трудового договору деякі відомості та документи, зокрема про їх партійну і національну приналежність, походження, реєстрацію місця проживання чи перебування тощо. Тому актуальною є потреба вивчити міжнародний досвід з цього питання. В США ще у 1964 році прийняли Закон про громадянські права, де окремий розділ називається «Рівні можливості для працевлаштування». Закон забороняє дискримінацію осіб на основі їх релігії при прийнятті, звільненні та інших ситуаціях, пов'язаних з роботою. В нормах Закону містяться рекомендації працедавцям, фіксуються їх обов'язки і чітко вказуються заборонені дії. Зазначено, що працедавець повинен забезпечити працівнику чи майбутньому працівнику можливість проводити релігійні обряди і дотримуватись норм його релігії (наприклад, гнучкий графік, добровільна підміна чи обмін змінами, призначення на іншу роботу і перестановки всередині структури по горизонталі), якщо це не призведе до створення зайвих клопотів для працедавця.

Враховуючи викладене сьогодні є необхідність проведення подальших розвідок у науці трудового права, спрямованих на дослідження змісту поняття «дискримінація», зокрема у сфері праці, та її форм і нових ознак.

УДК 349.3

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «ПРАВО НА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»

Бориченко К. В.,
*доцент кафедри трудового права та
права соціального забезпечення
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
канд. юрид. наук*

У науці права соціального забезпечення чи не найбільш дискусійним питанням було та залишається застосування понять «право на соціальний захист» та «право на соціальне забезпечення». Неоднозначність наукових поглядів зумовлена, перш за все, відсутністю усталеної законодавчої практики, забезпечення якої

неможливе без детального дослідження змісту кожного з названих понять.

Так сталося історично, що з моменту доведення самостійності права соціального забезпечення як галузі права у галузевій науці застосовувалася категорія «право на соціальне забезпечення», яке В. С. Андреев визначав як суб'єктивне право особистості на отримання соціально-економічних заходів, пов'язаних із забезпеченням матері і дитини, громадян у старості та в разі непрацездатності, з медичним лікуванням і обслуговуванням як важливими засобами профілактики і поновлення працездатності¹.

У більш сучасних наукових працях відзначається, що право на соціальне забезпечення визначає зміст тих можливостей, які здійснюватиме особа, реалізуючи своє суб'єктивне право. «Забезпечення» об'єднує два напрямки змістовного пояснення даного терміна: 1) надати кому-небудь достатні засоби для існування; 2) охороняти кого-небудь від небезпеки². Саме засновуючись на даному твердженні, С. М. Синчук стверджує, що таке семантичне розуміння терміна «соціальне забезпечення» сприяє розгляду його як «надання достатніх матеріальних засобів для життя будь-кому із суспільства»³.

Варто зазначити, що таке розуміння права на соціальне забезпечення є досить влучним та, на нашу думку, цілком розкриває зміст даного суб'єктивного права. Так, С. М. Синчук обґрунтовано доходить висновку, що в результаті здійснення досліджуваного права задовольняється два види інтересу уповноваженої особи: щодо отримання від зобов'язаних суб'єктів достатніх засобів для існування та щодо захисту від небезпек. На нашу думку, названі види інтересів, на задоволення яких спрямоване право на соціальне забезпечення, є взаємопов'язаними, оскільки другий фактично забезпечується першим.

Так, виходячи з розуміння поняття «захист», що пов'язане з певними заходами, спрямованим на уникнення, послаблення наслідків посягань, нападу, інших негативних явищ⁴, саме шляхом здійснення заходів соціального захисту у виді грошових виплат, соціального обслуговування, надання соціальних пільг, медичної

¹ Андреев В. С. Право социального обеспечения в СССР. Москва: Юридическая литература, 1980. С. 25.

² Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Львів: БаК, 2008. С. 375.

³ Синчук С. М. Правовідносини соціального забезпечення: суб'єкти, зміст, об'єкти: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. С. 15.

⁴ Словник української мови: в 11 томах. Том 3, 1972. С. 379.

допомоги тощо забезпечується достатній життєвий рівень особистості та усуваються (пом'якшуються) несприятливі наслідки соціальних ризиків, настання яких зумовило виникнення відповідного права.

А. О. Гудзь (Медвідь) зазначає, що соціальне забезпечення являє собою організаційно-правову діяльність держави, яка виражається лише у матеріальній допомозі та соціальному обслуговуванні осіб, які зіштовхнулися з життєвими обставинами, що визнаються суспільно значимими на даному етапі розвитку держави, за рахунок державних та місцевих бюджетів та інших не заборонених законом джерел фінансування.

Виходячи із цього науковець визначає право на соціальне забезпечення як міру вірогідної поведінки особи, яка забезпечується юридичними обов'язками інших осіб та виражається у можливості для неї отримувати матеріальну допомогу та соціальне обслуговування у разі настання соціальних ризиків із метою їх подолання або зниження ступеня негативного впливу, що здійснюється за рахунок незаборонених джерел фінансування¹.

Не заперечуючи в цілому ідею А. О. Гудзь щодо визначення сутності досліджуваного права, варто відзначити, що, на нашу думку, запропоноване визначення все ж таки потребує уточнення.

Перш за все, викликає заперечення позиція науковця щодо визнання в якості можливостей, які може використати уповноважена особа у разі настання соціальних ризиків, лише отримання матеріальної допомоги та соціального обслуговування. На нашу думку, подолання та/або пом'якшенню несприятливих наслідків соціальних ризиків сприяють й інші види соціального захисту, зокрема медична допомога, безоплатне (пільгове) забезпечення лікарськими препаратами та виробами медичного призначення, натуральна допомога, соціальні пільги, житлово-комунальні субсидії, забезпечення технічними засобами реабілітації та технічними засобами пересування. Виключення можливості їх отримання з визначеною метою зумовить безпідставне звуження змісту права на соціальне забезпечення.

По-друге, на нашу думку, не можна погодитися з позицією А. О. Гудзь щодо фінансування здійснення права на соціальне забезпечення за рахунок усіх незаборонених джерел, що пов'язано зі змістом конституційних положень щодо забезпечення кожному достатнього життєвого рівня, що включає достатнє харчування,

¹ Медвідь (Гудзь) А. О. Поняття права на соціальне забезпечення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2016. № 21. С. 93.

одяг та житло. Цитована ст. 48 Конституції України покладена в основу поняття прожиткового мінімуму як вартісної величини достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості¹.

Виходячи зі змісту соціально-забезпечувального законодавства можна зробити висновок, що обов'язок забезпечити кожному достатній життєвий рівень, що не може бути нижчим за прожитковий мінімум, держава залишає за собою. А тому у разі настання соціального ризику саме держава в особі уповноважених суб'єктів зобов'язана забезпечити особу/сім'ю конкретними видами соціального захисту з метою подолання та/або пом'якшення їх наслідків.

Таким чином, на нашу думку, право на соціальне забезпечення як складова права на соціальний захист є мірою можливої поведінки особи, спрямованої на задоволення інтересу щодо отримання комплексу матеріальних благ та/або нематеріальних заходів для подолання чи пом'якшення несприятливих наслідків настання соціальних ризиків шляхом реалізації обов'язків соціально зобов'язаними суб'єктами державних організаційно-правових форм соціального захисту (загальнообов'язкового державного соціального страхування, державної соціальної допомоги, додаткового соціального захисту, спеціального соціального захисту).

УДК 349.2

ПРАЦЯ ЧЛЕНІВ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ СПЛАТИ ЄСВ

*Бригадир І. В.,
доцент кафедри трудового та
господарського права
Харківського національного
університету внутрішніх справ,
канд. юрид. наук, доцент*

Правовим проблемам регулювання праці членів фермерських господарств присвячувалися чимала кількість досліджень. А самі фермерські господарства тривалий час розглядалися ледве не

¹ Про прожитковий мінімум: Закон України від 15 липня 1999 року № 966-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 38. Ст. 348